

Statsforvalteren i Oslo og Viken
Postboks 325
1502 Moss
Sfovpost@statsforvalteren.no

Vår dato: 13.01.2023

Vår ref: BEL/AR

Deres ref: 2019/21036

Høring nasjonalpark i Østmarka – NORSKOGs innspill

Viser til høringsbrev datert 14.10.22 om «Nasjonalpark i Østmarka – høring av ulike alternativer til vern».

NORSKOG har følgende innspill til høringen.

Nasjonalpark Østmarka eller friluftsområde Østmarka?

Østmarka ligger innenfor markagrensen og reguleres gjennom markaloven, med formål om å fremme og tilrettelegge for friluftsliv, naturopplevelse og idrett. Loven skal sikre Markas grenser og bevare et rikt og variert landskap og natur- og kulturmiljø med kulturminner.

Miljødirektoratet uttalte 12.03.2019 at områdets naturtilstand utfordrer de standarder som frem til nå har vært gjeldende for nasjonalparker. NINA ble tildelt arbeidet med å utrede hvorvidt Østmarka kunne fylle kravene til å bli en nasjonalpark i henhold til naturverdiene.

NINA gjennomførte derfor naturfaglige registreringer i området og har i etterkant av registreringene gitt de ulike delområdene stjerner. Områdene får lave karakterer, med en eller to stjerner. De mener likevel at vern av Østmarka vil gi et betydelig bidrag til skogvernets dekning av skog i lavlandet i Sørøst-Norge, og skog på middels og høy bonitet. Rapporten viser også at et vern av området medfører en betraktelig økning i vern av skog på lavere boniteter. I fagrappporten fra NINA og i høringsdokumentet fra statsforvalteren legges det mye vekt på at det er behov for restaurering og skjøtsel.

Delområdene som har blitt undersøkt får høy score på arrondering og størrelse, mens andre evalueringsparametere gir lavere score. I dagens frivillig vern blir det sjeldent til aldri videreført saker hvor man finner så lave verneverdier som de som er funnet i Østmarka. Det finnes enkelte områder i Østmarka med høye naturverdier, men for hele området sett under ett mener NORSKOG at en nasjonalpark ikke vil bidra

vesentlig til et representativt vern, sett bort ifra arealets størrelse. Arealene ligger i hovedsak over marin grense og inneholder de høyereliggende områdene i regionen.

Restaurering og aktiv skjøtsel framholdes som viktige momenter for å øke verneverdiene. Dette er også et vurderingskriterie som ikke inkluderes ved ordinære frivillig vern-saker. Det er i hovedsak kommunalt eide skoger som inngår i forslaget til vern. Driften av disse er allerede basert på restaurering av myrer, alternativ skogskjøtsel og har store krav til flerbrukshensyn. Skogsbilveiene blir ivaretatt, og dette gagnar friluftslivet, sommer som vinter. Ved et vern vil det økonomiske incentivet til å vedlikeholde disse frafalle.

I en tid hvor skog og utmark stadig brukes mer og man ser fra andre populære turområder at slitasjen på utmarka er betraktelig kan man lure på om hvor fordelaktig det er å legge en nasjonalpark så tett på hovedstaden, spesielt hvis det er verneverdiene som skal være formålet ved vernet. Eksempler på slike områder med slitasjeproblematikk er blant annet Besseggen, Femundsmarka, Lofoten med flere. Det kan også spekuleres i hvorvidt turismen eller bruken vil øke om Østmarka får nasjonalparkstatus, da det primært er beboerne rundt som bruker marka.

NORSKOG lurer på hva det egentlige formålet med å verne Østmarka som en nasjonalpark er. Et vern av marka vil ikke tilføre noe annet enn et større sammenhengende skogområde, som allerede fra før er regulert gjennom markaloven med tilhørende forskrifter. Trolig er det største og mest verdifulle sammenhengende området for naturmangfoldet i dag allerede vernet. NORSKOG er bekymret for at disse verneverdiene gjenbrukes som argument for å utvide området til områder med lave verneverdier. Det er også betenkelig at mange private grunneiere som står i kø for å få utbetaling for vern av skogområder med langt høyere verneverdier forbigås for at offentlig og allerede regulert skog, med lavere verneverdier, skal vernes.

NORSKOG mener markaloven med tilhørende forskrifter gir god nok beskyttelse for friluftslivet i området. Om området skal vernes, må det gjøres over en egen budsjettpost og ikke tas fra et allerede presset budsjett til frivillig skogvern av privat eid grunn.

Alternative verneformer i Østmarka

Statsforvalteren har i sin vurdering lagt fram 3 alternativer, og anbefaler et av dem. Av de tre forslagene mener NORSKOG at Statsforvalteren anbefaler riktig alternativ. NORSKOG savner derimot en vurdering av «null-alternativet», altså beholde dagens markalov.

Et vilkår for å opprette nasjonalpark etter Naturmangfoldloven §35 første ledd er at området skal være «uten tyngre naturinngrep». I dette tilfellet har man sett på forholdene og tilpasset kartet slik at det oppfyller vilkårene. Nasjonalparken er foreslått i 4 deler. Veien til Bysetermåsan og videre til Børtervann samt to høyspentlinjer deler området. Dette er gjort fordi det er komplisert å legge slik infrastruktur inn under en nasjonalpark. Dette reiser spørsmålet om området fyller kravene i lovverket. Det legges vekt på at veiene og høyspentlinjene ikke er like dominerende og synlige i terrenget i skogen som på fjellet, likevel legger de også vekt på at deler av området som er foreslått innlemmet i nasjonalparken er INON-områder, altså inngrepsfrie naturområder. Dette i kontrast til hva de selv skriver om INON hvor de sier at kartleggingen "ikke nødvendigvis sier noe om kvaliteter eller bestemte naturverdier knyttet til de inngrepsfrie områdene. Områdene omfatter alle typer natur, også natur som er påvirket av mennesker

gjennom for eksempel hogst og beite.” Dette reiser spørsmålet om hvorvidt man skal bruke INON som begrunnelse for vern.

NORSKOG er bekymret for at en slik fremgangsmåte, hvor man klart tilpasser kartet til terrenget og dermed bryter med de strenge faglige kravene til en vernekategori, vil undergrave gode og godt forankrede verneprosesser. På sikt kan dette medføre redusert tillit til vern av natur og vernets representativitet.

Ved å dele inn området i ulike soner med ulike bestemmelser, vil det oppstå forvirring for brukere av området. Området er et mye brukt friluftsområde. Resultatet av at brukerne må forholde seg til ulike regelsett er lite forutberegnelighet og brukervennlighet for brukerne av marka.

Frivillig vern er det eneste alternativet for vern av skog

I over to tiår har vi vernet skog med utgangspunkt i frivillig deltakelse fra grunneiere. Det er derfor positivt å se at prosessen omkring nasjonalpark Østmarka har vært gjennomført med dette som utgangspunkt for alle involverte. Vi er derimot kritiske til prosessen som har vært gjennomført. Det ble igangsatt arbeid med en høring før prosessene mot private grunneiere var gjennomført. Frivillig vern-ordningen har innarbeidet en egen arbeidsmetodikk for dette, og at staten fraviker denne ved i stedet å følge metoden som brukes ved myndighetsstyrt vern er svært problematisk.

Videre ser vi at store kartleggingsprosjekter utfordrer frivillig vern-ordningen. Blir et område erklært som verneverdig vil det oppstå forventinger om at området vil bli vernet. Grunneiere som rammes av dette vil oppleve dette som et «frivillig tvangsvern» der eneste muligheten er vern. Det er en grunn til at vi gikk bort fra myndighetsstyrt vern.

For de grunneierne som ikke ønsker å verne skogen er det viktig at grensen for nasjonalparken blir grensen for restriksjoner. Hensynssoner i randsonen av en eventuell nasjonalpark kan ikke gripe inn i landbruksdriften i arealkategorien LNFR. I tillegg gjelder § 49 i Naturmangfoldloven, slik at hensynssoner er overflødig til annet enn en oversikt over elementer forvaltningen kan hensynta i sin lovbehandling etter aktuelt sektorlovverk. Det er viktig å unngå at forvaltningen feilaktig bruker hensynssoner til å utøve begrensninger i landbruksdrift på en måte som oppleves som gratis snikvern.

Det vil derfor måtte være tillatt å drifte skogen og annen landbruksvirksomhet i henhold til øvrige lovverk. Grunneiere kan ikke være skadelidende på grunn av tapte inntekter fra skogbruk og annen landbruksnæring grunnet opprettelsen av nasjonalparken. Gitt en økning i turisme kan det forventes større krav til grunneiere for tilrettelegging, eller skader på skog og utmark som vil påløpe grunneier.

Det grønne skiftet

Ved behandlingen av Meld. St. 6 (2016-2017) Verdier i vekst, kom Stortingets næringskomite med en uttalelse vedrørende skogvern og hvordan dette burde gjennomføres fremover for å vekte de ulike interessene i sammenheng med klima, det grønne skiftet, skogbruk og vern. Uttalelsen ble tatt med videre i regjeringens behandling av Granavolden-plattformen, hvor følgende ble fastslått:

Regjeringen vil: – «Verne 10 prosent av skogen gjennom privat frivillig vern og vern av offentlige eide skogarealer. Vernet skal gjennomføres på en slik måte at det får minst mulige konsekvenser for avvirkningen og skognæringens bidrag til det grønne skiftet.»

Følgende uttalelse la grunnlaget for et oppdrag tildelt Landbruksdirektoratet og Miljødirektoratet, hvor de fikk i oppgave å lage retningslinjer for hvordan denne avveiningen skulle foretas.

Det er dette som er grunnlaget for rapporten fra LDIR og MDIR: «Skogvern og konsekvenser for avvirkningen og skognæringens bidrag til det grønne skiftet».

Det poengteres i rapporten at vern av skog skal være arealrepresentativt, det vil si at den skal fange opp variasjonen i ulike typer skog. I dag er en av manglene i vernet lavereliggende og høyproduktiv skog, og Miljødirektoratet ønsker å verne mer av dette framover for å sikre et representativt vern.

Med andre ord den skogen som skogbruket er avhengig av for å sikre levering av råstoff til industri, men også den skogen som gjennom vekst tar opp mest Co2. Retningslinjene peker derfor på at verneverdien bør være høy dersom slik skog skal vernes.

Ut fra NORSKOG sin vurdering er det her snakk om å frede skog som har stor betydning for råvareforsyningen inn i det grønne skifte. Området ligger sentralt på Østlandet og midt i logistikkstrømmene til viktig norsk industri. Når dette området får en så vidt lav score på naturverdier, og kan ivaretas godt igjennom dagens eksisterende regulering er det en merkelig strategi å frede et større areal med allerede eksisterende infrastruktur som gagnar ikke bare skogbruket, men også friluftslivet.

Østmarka har blitt brukt til næringsformål siden 1500-tallet, og det er kun de siste 50-60 årene at friluftslivet har tatt i bruk området. Dette synes også igjen på mange av de ulike kulturminnene innenfor området. I den økonomiske rapporten fra MENON vises det til et tap på 133 mill. kroner for skogbruket og skognæringen, Som MENON selv skriver er det betydelig usikkerhet i disse tallene. Dette vil kun være tapte inntekter når det gjelder inntekter til grunneier, og ikke øvrige effekter for verdikjeden skog.

Likeledes er det stor usikkerhet i andre variabler, dette synes også på verdiintervallene som oppgis. Det legges vekt på at det må være en aktiv forvaltning for å få til mange av de prissatte og ikke-prissatte verdiene, men det er ikke oppgitt noe intervall for denne kostnaden. Det tas utgangspunkt i at bruken av området vil øke, men NORSKOG er usikre på om nasjonalpark Østmarka gir samme tiltrekningskraft som Jotunheimen, Rondane eller Lofotodden. Rapporten kommenterer også at et vern vil kunne gi økt karbonbinding. En rekke rapporter, deriblant en rapport fra 2016, «Vern eller bruk av skog som klimatiltak», utarbeidet av Miljødirektoratet, Landbruksdirektoratet og Norsk institutt for bioøkonomi konkluderer med at «Vern av skog gir på kort sikt mindre CO2 i atmosfæren enn bruk. Bruk av skog gir mindre CO2 på lengre sikt fordi biomassen kan bidra til å unngå fossile utslipp».

Slik NORSKOG ser det kan ikke rapporten tillegges særlig vekt som beslutningsgrunnlag alene.

Merknader til konkrete bestemmelser

Forskrift for nasjonalparken

§1 – formål

NORSKOG mener at «(..) landskap som er uten tyngre naturinngrep» bør fjernes fra formålsparagrafen. Selv om selve vernegrensen ikke innlemmer de tyngste inngrepene vil det ut ifra allmennforståelse være en del av nasjonalparken.

§8 – motorferdsel

NORSKOG mener at bokstav e) bør endres. Her bør det henvises til motorferdselforskriften direkte for å gi et smidig regelverk. Det vil være en omfattende jobb å endre alle verneforskrifter i landet ved endring i motorferdselforskriften. Alternativt bør den minst inkludere villsvin. Det er en stadig økende stamme av villsvin på Østlandet og det vil være et relevant moment å inkludere. Dette momentet aksepteres i de aller fleste andre verneområder hvor villsvin er observert.

Forskrift for friluftsområde

§6 – motorferdsel

Tilsvarende som innspillet til forslaget til forskrift for nasjonalparken bør bokstav e). endres i denne paragrafen.

Med vennlig hilsen

NORSKOG

Benthe E. Løvenskiold

Benthe E. Løvenskiold

Næringspolitisk sjef

Anders Ringstad

Skogkonsulent